

ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΣΧΟΛΗ ΝΟΜΙΚΩΝ, ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ & ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΝΟΜΙΚΟ, ΤΟΜΕΑΣ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ
ΠΗΠΟΚΡΑΤΟΥΣ 33 (5^{ος} όροφος), ΑΘΗΝΑ
ΤΗΛ. 3688371

ΚΛΙΜΑΚΙΟ: ΚΑΘΗΓΗΤΗ ΑΝΔΡ. ΔΗΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ

**ΜΑΘΗΜΑ: ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ ΔΗΜΟΣΙΟΥ
ΔΙΚΑΙΟΥ**

(Η' Εξάμηνο)

Ονοματεπώνυμο : Δήμητρα Δημοπούλου
Αριθμ. Μητρώου: 1340200200128
Τηλέφωνο : 6970883086

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

I.	Εισαγωγή	1
II.	<u>Συνταγματικό δικαίωμα του απαραβίαστου της ιδιωτικής ζωής</u>	
1.	<u>Έννοια του ιδιωτικού βίου</u>	
α)	Ορισμός ιδιωτικής ζωής	2
β)	Διάκριση σε ιδιωτικό και δημόσιο βίο	3
γ)	Διάκριση σε ατομική και οικογενειακή ζωή – Γάμος	4
δ)	Έννοια του απαραβίαστου της ιδιωτικής ζωής	6
2.	<u>Διάσταση του δικαιώματος του απαραβίαστου της ιδιωτικής ζωής</u>	
α)	Περιεχόμενο του δικαιώματος	8
3.	<u>Φορείς του δικαιώματος</u>	9
4.	<u>Πεδίο ισχύος του δικαιώματος</u>	9
III.	<u>Προστασία της ιδιωτικής ζωής</u>	
1.	<u>Νομοθετικό πλαίσιο της προστασίας της ιδιωτικής ζωής</u>	
α)	Διεθνής κατοχύρωση	11
β)	Εθνικό νομοθετικό πλαίσιο	14
IV.	<u>Περιορισμοί - Ειδικά θέματα</u>	
1.	<u>Περιορισμοί</u>	16
2.	<u>Προστασία της ιδιωτικής ζωής από τις προσβολές του τύπου</u>	17

3. Αρχή της δημοσιότητας των δικαστικών
συνεδριάσεων.....21

V.
Συμπέρασμα.....24

VI. Περίληψη-
Summary.....25

VII.
Νομολογία.....26

VIII.
Βιβλιογραφία.....
.....29

IX.
Λήμματα.....
.....33

I. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στις αρχαϊκές κοινωνίες η ιδιωτική ζωή και η σφαίρα του απορρήτου των ατόμων είναι πολύ περιορισμένες. Η συμπεριφορά της ανθρώπινης μονάδας εμφανίζεται αλλοτριωμένη υπέρ της ομάδας. Το άτομο εμφανίζεται σαν το αδιάσπαστο μέρος ενός όλου. Στην αρχαία Ελλάδα «το άτομο ήταν απορροφημένο από την κοινωνία και ακολουθούσε πιστά τις τάσεις της», αναφέρει ο Γάλλος Κοινωνιολόγος Emile Durkheim. Αυτό είναι αποτυπωμένο στα έργα της εποχής εκείνης.

Ενώ θα πίστευε κανείς ότι η οργάνωση των ανθρώπων σε πόλεις θα εξασφάλιζε την προστασία της ιδιωτικής ζωής, εντούτοις ακόμα και σε μια φιλελεύθερη δημοκρατική πολιτεία διακινδυνεύεται η ιδιωτική σφαίρα του ανθρώπου από τρεις κυρίως πλευρές. Πρώτον, από τον συνηθισμένο περιορισμό του σύγχρονου ανθρώπου σε μικρές κατοικίες που δυσχεραίνουν τη διατήρηση ιδιωτικής σφαίρας έναντι τόσο των συγκατοίκων, όσο και των γειτόνων. Για τον άστεγο βέβαια το πρόβλημα φτάνει σε σημείο κρίσεως. Ο δεύτερος σύγχρονος κίνδυνος της ιδιωτικής σφαίρας προέρχεται από τη διαρκώς αυξανόμενη τεχνολογική δυνατότητα διεισδύσεως στην ιδιωτική σφαίρα τρίτων χωρίς τη θέληση ή καν τη γνώση τους. Ο τρίτος σύγχρονος κίνδυνος προέρχεται από την καταχρηστική χρησιμοποίηση των πληροφοριών που συσσωρεύονται στα διάφορα συστήματα ηλεκτρονικών υπολογιστών.

Δεδομένου του γεγονότος ότι η ιδιωτική σφαίρα του ατόμου αποτελεί συστατικό μέρος της προσωπικότητάς του, με αποτέλεσμα όταν η σφαίρα αυτή δεν γίνεται σεβαστή, να εμποδίζεται η ανάπτυξη της προσωπικότητας του, ο νομοθέτης προέβη στη θέσπιση διατάξεων προορισμένων να συμβάλλουν στην προστασία της ιδιωτικής ζωής. Στην εργασία αυτή θα εξετάσουμε την έννοια της ιδιωτικής ζωής, την έκταση

και τα όρια της προστασίας της και θα κρίνουμε την αποτελεσματικότητα των διατάξεων που έχουν θεσπιστεί για την προστασία της.

II. ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΤΟΥ ΑΠΑΡΑΒΙΑΣΤΟΥ ΤΗΣ ΙΔΙΩΤΙΚΗΣ ΖΩΗΣ

1. Έννοια του απαραβίαστου της ιδιωτικής ζωής

α) Ορισμός ιδιωτικής ζωής

Το Σύνταγμα στο άρθρο 9 § 1 εδ. β' ορίζει ότι «η ιδιωτική και οικογενειακή ζωή του ατόμου είναι απαραβίαστη»¹. Με τη διάταξη αυτή καλύπτονται όλες οι πλευρές της ιδιωτικής σφαίρας², εκτός από το άσυλο της κατοικίας, την ελευθερία της επικοινωνίας και την ελευθερία της θρησκευτικής συνειδήσεως, που κατοχυρώνονται από ειδικές διατάξεις. Η προστασία της ιδιωτικής ζωής είναι ευρύτερη από την προστασία του ασύλου της κατοικίας, γιατί δεν περιορίζεται στην είσοδο στην κατοικία, αλλά μπορεί να παραβιαστεί και με άλλες επεμβάσεις στην ιδιωτική σφαίρα, όπως την οπτικοακουστική παρακολούθηση ή την απαίτηση παροχής πληροφοριών που αφορούν που αφορούν την ιδιωτική σφαίρα³.

Η ιδιωτική ζωή εμφανίζει ιδιαίτερες δυσκολίες προσδιορισμού. Όμως ο προσδιορισμός της έχει ιδιαίτερη νομική σημασία ακριβώς λόγω της συνταγματικής της προστασίας⁴. Με τον όρο ιδιωτική ζωή νοείται κατ'αρχήν μια μερικότερη περιοχή της όλης ζωής του ανθρώπου, την

¹ Η διάταξη τέθηκε για πρώτη φορά από την Ολομέλεια της Επιτροπής του Σ, μετά από πρόταση του βουλευτή Θ. Μαναβή. Βλ. Κριάρη-Κατράνη, Γενετική Τεχνολογία και Θεμελιώδη Δικαιώματα, σελ. 25

² Η ιδιωτική σφαίρα αναφέρεται στην ιδιωτική ζωή του ατόμου και μάλιστα α) τόσο στην ατομική όσο και κατ'επέκταση την οικογενειακή του ζωή και β) τόσο στον άμεσο βιοτικό του χώρο (κατοικία), όσο και στην επικοινωνία με τους συνανθρώπους του. Βλ. Δαγτόγλου, Συνταγματικό Δίκαιο, Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα, σελ. 383

³ Βλ. Δαγτόγλου, ό.π, σελ. 389

⁴ Βλ. Δημητρόπουλο, Συνταγματικά Δικαιώματα-Παραδόσεις Συνταγματικού Δικαίου, Τόμος III, σελ. 207

οποία ο νομοθέτης διακρίνει σε πολιτική, κοινωνική και οικονομική. Δεν είναι ιδιωτική η πολιτική, ούτε η οικονομική ζωή, αλλά ούτε και ολόκληρη η κοινωνική ζωή. Η ιδιωτική ζωή αποτελεί μέρος της γενικότερης κοινωνικής ζωής του ανθρώπου. Από την πλευρά της η ιδιωτική ζωή αποτελεί «μητρικό δικαίωμα» πολλών άλλων μερικότερων δικαιωμάτων και διατάξεων, που προστατεύουν μερικότερες εκφάνσεις της, όπως του ασύλου της κατοικίας, του γάμου, της οικογένειας, του απορρήτου των ανταποκρίσεων κλπ. Με την ευρύτερη έννοια του όρου «ιδιωτική ζωή» είναι το σύνολο των ενεργειών του ανθρώπου, που αναφέρονται στο άτομό του, όπως επίσης σε πρόσωπα του στενού περιβάλλοντός του ή θέματα της δικής του επιλογής. Με τον όρο ιδιωτική ζωή αναφερόμαστε σε ένα είδος ανθρώπινης δραστηριότητας, που αφορά το ίδιο το άτομο και τον στενό κύκλο που το περιβάλλει. Με την ευρύτερη αυτή έννοια ιδιωτική ζωή είναι η πραγματοποίηση απλών καθημερινών ενεργειών, όπως η πραγματοποίηση περίπατου του υποκείμενου του δικαιώματος μόνου ή με πρόσωπα του στενού οικογενειακού και φιλικού περιβάλλοντός του ή συνάντησης ή συνεύρεσης με τα πρόσωπα αυτά. Στη γενικότερη ιδιωτική ζωή του ανθρώπου ανάγεται η ανταλλαγή επισκέψεων, η διασκέδαση, κάθε ιδιωτική δραστηριότητα του ευρύτερου κοινωνικού χώρου. Με την έννοια αυτή, ιδιωτική ζωή είναι κάθε ιδιωτική δραστηριότητα⁵.

β) Διάκριση σε ιδιωτικό και δημόσιο βίο

⁵ Βλ. Μαυριά Κ., Το συνταγματικό δικαίωμα ιδιωτικού βίου, σελ. 105 επ. «Ο ιδιωτικός βίος ως δικαίωμα πρέπει να καθορίζεται αντικειμενικά και κατ'αναφοράν προς τους χώρους, όπου, και τις δραστηριότητες (πράξεις και παραλείψεις), τα διανοήματα και τα συναισθήματα και τις καταστάσεις μέσω των οποίων εκδηλώνει ο άνθρωπος την ατομικότητά του και που θέλει να διαφυλάξει από τη φυσική εισβολή, τη γνώση και την εκμετάλλευσή τους από τρίτους.»

Η ιδιωτική ζωή (ή ιδιωτικός βίος)⁶ αντιπαρατάσσεται στη δημόσια ζωή (ή δημόσιος βίος), δηλαδή στην κοινωνική ή επαγγελματική ζωή στο βαθμό που συμπεριλαμβάνει τις σχέσεις του ατόμου με ανοιχτό κατ'αρχήν κύκλο προσώπων (π.χ. πελάτες) ή αποσκοπεί να επηρεάσει τα κοινά ή δημόσια πράγματα (κυρίως ανάμιξη στην πολιτική, αλλά και δραστηριότητα στον κόσμο των θεαμάτων ή εκθέσεως έργων τέχνης ή επιστήμης). Ιδιωτική ζωή, αντιθέτως, είναι εκείνη που περιορίζεται στο ίδιο το άτομο, την οικογένεια και τον στενό κύκλο των φίλων και γνωστών του.

γ) Διάκριση σε ατομική και οικογενειακή ζωή- Γάμος

Η ιδιωτική ζωή διακρίνεται σε ατομική, η ζωή δηλαδή του ατόμου καθ' εαυτό, και οικογενειακή, η ζωή δηλαδή του ατόμου ως μέλους οικογένειας. Η ιδιωτική ζωή αναφέρεται αποκλειστικά και μόνο στο υποκείμενο του δικαιώματος . Αν η γενικότερη ζωή του κοινωνικού χώρου μπορούσε να παρασταθεί με τρεις ομόκεντρους κύκλους, ο πρώτος οριοθετεί την ατομική, ο δεύτερος την οικογενειακή και ο τρίτος την κοινωνική του ζωή. Οι δύο πρώτοι αποτελούν την ιδιωτική ζωή. Προστατεύεται δηλαδή ο μονήρης άνθρωπος αφενός ως άτομο, αφετέρου ως μέλος της οικογένειας⁷.

Το Σ χαρακτηρίζει στο άρθρο 21 § 1 την οικογένεια ως «θεμέλιο της συντηρήσεως και προαγωγής του έθνους» και τη θέτει υπό την προστασία του κράτους, στις δε πολύτεχνες οικογένειες χορηγεί δικαίωμα «ειδικής φροντίδας» του κράτους. Η οικογένεια αποτελείται⁸ κατά πρώτο λόγο από τους συζύγους (ή τους συντρόφους της άγαμης

⁶ Το Σύνταγμα μιλάει πότε για ιδιωτική και οικογενειακή ζωή (άρθρο 9 § 1 εδ. β') και πότε για ιδιωτικό και οικογενειακό βίο (άρθρο 93 § 2).

⁷ Βλ. Δημητρόπουλο Ανδρ., ό.π., σελ. 207

⁸ Βλ. Δαγτόγλου, ό.π, σελ. 392 επ.

συμβιώσεως) και τα παιδιά τους, φυσικά και υιοθετημένα, έστω και αν δεν συζούν στην ίδια κατοικία. Αλλά και οι σύζυγοι μόνοι τους αποτελούν ήδη «οικογένεια» και έχουν «οικογενειακή ζωή» προστατευόμενη από το Σύνταγμα. Επίσης οι γονείς των συζύγων, έστω και αν δεν συζούν με αυτούς, ανήκουν στην ευρύτερη οικογένεια και συμμετέχουν συνήθως σε ποικίλο βαθμό στην οικογενειακή ζωή. Η διάλυση του γάμου (ή της άγαμης συμβιώσεως) διαλύει την οικογένεια μεταξύ των συζύγων, αλλά όχι μεταξύ αυτών και των κοινών παιδιών τους. Σ' αυτόν τον συνεχιζόμενο δεσμό στηρίζεται συνταγματικά η αξίωση επαφής των γονέων με τα παιδιά τους και μετά την λύση του γάμου.

Αν και ο γάμος κατά την έννοια του Αστικού Κώδικα, αποτελεί τη βάση της μεγάλης πλειοψηφίας των οικογενειών και προστατεύεται ρητώς από το Σύνταγμα⁹, δεν αποτελεί πάντως προϋπόθεση για την συνταγματική έννοια και προστασία της οικογένειας και της οικογενειακής ζωής. Αυτό προκύπτει αφενός από το γεγονός ότι το άρθρο 9 § 1 εδ. β' δεν διακρίνει, και αφετέρου από το γεγονός ότι το άρθρο 21 § 1 δεν ταυτίζει οικογένεια και γάμο, αλλά θέτει υπό την προστασία του κράτους όχι μόνο τον γάμο, αλλά και την οικογένεια καθ' εαυτήν. Είτε πάντως η συγκεκριμένη οικογένεια βασίζεται σε γάμο είτε όχι, η οικογενειακή ζωή είναι απαραβίαστη. Και αν δηλαδή γίνει δεκτό, ότι το Σύνταγμα, όπως και η Ευρωπαϊκή Σύμβαση δεν επιβάλλει την πλήρη νομική εξίσωση έγγαμης και άγαμης συμβιώσεως, δεν επιτρέπει πάντως διαφοροποιήσεις στον σεβασμό της οικογενειακής ζωής, όπως δεν επιτρέπει διακρίσεις μεταξύ εσώγαμων και εξώγαμων τέκνων.

⁹ Βλ. άρθρο 21 § 1 Σ. Το δικαίωμα συνάψεως γάμου προκύπτει από την γενική προσωπική ελευθερία, την οποία κατοχυρώνει επικουρικά το άρθρο 5 § 1 Σ.

Το Σύνταγμα προστατεύει τον γάμο ως θεσμό¹⁰. Από την θεσμική αυτή προστασία απορρέουν «υποκειμενικά δίκαια», δικαιώματα, ελευθερίες σχετικές προς τον γάμο. Ο γάμος είναι θεσμός ιδρυτικός της οικογένειας. Η συνταγματική του προστασία είναι πάντως αυτοτελής και ανεξάρτητη από την προστασία της οικογένειας. Την συνταγματική διάταξη εξειδικεύουν οι διατάξεις του κοινού δικαίου¹¹. Η ελευθερία του γάμου περιλαμβάνει καταρχήν την ελευθερία κάθε προσώπου να προχωρήσει στην σύναψη γάμου (θετική ελευθερία) ή όχι (αρνητική ελευθερία). Περιλαμβάνει επίσης την ελευθερία επιλογής συζύγου. Η σύναψη γάμου κατά το Σύνταγμα δεν μπορεί παρά να είναι αποτέλεσμα της ελεύθερης βούλησης των μελλονύμφων. Για την σύναψη γάμου απαιτείται συμφωνία των μελλονύμφων. Οι σχετικές δηλώσεις γίνονται αυτοπροσώπως και χωρίς αίρεση ή προθεσμία.

γ) Διάκριση σε ατομική και οικογενειακή ζωή- Γάμος

Η ιδιωτική ζωή διακρίνεται σε ατομική, η ζωή δηλαδή του ατόμου καθ' εαυτό, και οικογενειακή, η ζωή δηλαδή του ατόμου ως μέλους οικογένειας. Η ιδιωτική ζωή αναφέρεται αποκλειστικά και μόνο στο υποκείμενο του δικαιώματος. Αν η γενικότερη ζωή του κοινωνικού χώρου μπορούσε να παρασταθεί με τρεις ομόκεντρους κύκλους, ο πρώτος οριοθετεί την ατομική, ο δεύτερος την οικογενειακή και ο τρίτος την κοινωνική του ζωή. Οι δύο πρώτοι αποτελούν την ιδιωτική ζωή. Προστατεύεται δηλαδή ο μονήρης άνθρωπος αφενός ως άτομο, αφετέρου ως μέλος της οικογένειας¹².

Το Σ χαρακτηρίζει στο άρθρο 21 § 1 την οικογένεια ως «θεμέλιο της συντηρήσεως και προαγωγής του έθνους» και τη θέτει υπό την προστασία του κράτους, στις δε πολύτεχνες οικογένειες χορηγεί

¹⁰ Βλ. Δημητρόπουλο, ό.π., σελ. 211 επ.

¹¹ Βλ. άρθρο 1350 επ. ΑΚ

¹² Βλ. Δημητρόπουλο Ανδρ., ό.π., σελ. 207

δικαίωμα «ειδικής φροντίδας» του κράτους. Η οικογένεια αποτελείται¹³ κατά πρώτο λόγο από τους συζύγους (ή τους συντρόφους της άγαμης συμβιώσεως) και τα παιδιά τους, φυσικά και υιοθετημένα, έστω και αν δεν συζούν στην ίδια κατοικία. Αλλά και οι σύζυγοι μόνοι τους αποτελούν ήδη «οικογένεια» και έχουν «οικογενειακή ζωή» προστατευόμενη από το Σύνταγμα. Επίσης οι γονείς των συζύγων, έστω και αν δεν συζούν με αυτούς, ανήκουν στην ευρύτερη οικογένεια και συμμετέχουν συνήθως σε ποικίλο βαθμό στην οικογενειακή ζωή. Η διάλυση του γάμου (ή της άγαμης συμβιώσεως) διαλύει την οικογένεια μεταξύ των συζύγων, αλλά όχι μεταξύ αυτών και των κοινών παιδιών τους. Σ' αυτόν τον συνεχιζόμενο δεσμό στηρίζεται συνταγματικά η αξίωση επαφής των γονέων με τα παιδιά τους και μετά την λύση του γάμου.

Αν και ο γάμος κατά την έννοια του Αστικού Κώδικα, αποτελεί τη βάση της μεγάλης πλειοψηφίας των οικογενειών και προστατεύεται ρητώς από το Σύνταγμα¹⁴, δεν αποτελεί πάντως προϋπόθεση για την συνταγματική έννοια και προστασία της οικογένειας και της οικογενειακής ζωής. Αυτό προκύπτει αφενός από το γεγονός ότι το άρθρο 9 § 1 εδ. β' δεν διακρίνει, και αφετέρου από το γεγονός ότι το άρθρο 21 § 1 δεν ταυτίζει οικογένεια και γάμο, αλλά θέτει υπό την προστασία του κράτους όχι μόνο τον γάμο, αλλά και την οικογένεια καθ' εαυτήν. Είτε πάντως η συγκεκριμένη οικογένεια βασίζεται σε γάμο είτε όχι, η οικογενειακή ζωή είναι απαραβίαστη. Και αν δηλαδή γίνει δεκτό, ότι το Σύνταγμα, όπως και η Ευρωπαϊκή Σύμβαση δεν επιβάλλει την πλήρη νομική εξίσωση έγγαμης και άγαμης συμβιώσεως, δεν επιτρέπει πάντως διαφοροποιήσεις στον σεβασμό της οικογενειακής ζωής, όπως δεν επιτρέπει διακρίσεις μεταξύ εσώγαμων και εξώγαμων τέκνων.

¹³ Βλ. Δαγτόγλου, ό.π., σελ. 392 επ.

¹⁴ Βλ. άρθρο 21 § 1 Σ. Το δικαίωμα συνάψεως γάμου προκύπτει από την γενική προσωπική ελευθερία, την οποία κατοχυρώνει επικουρικά το άρθρο 5 § 1 Σ.

Το Σύνταγμα προστατεύει τον γάμο ως θεσμό¹⁵. Από την θεσμική αυτή προστασία απορρέουν «υποκειμενικά δίκαια», δικαιώματα, ελευθερίες σχετικές προς τον γάμο. Ο γάμος είναι θεσμός ιδρυτικός της οικογένειας. Η συνταγματική του προστασία είναι πάντως αυτοτελής και ανεξάρτητη από την προστασία της οικογένειας. Την συνταγματική διάταξη εξειδικεύουν οι διατάξεις του κοινού δικαίου¹⁶. Η ελευθερία του γάμου περιλαμβάνει καταρχήν την ελευθερία κάθε προσώπου να προχωρήσει στην σύναψη γάμου (θετική ελευθερία) ή όχι (αρνητική ελευθερία). Περιλαμβάνει επίσης την ελευθερία επιλογής συζύγου. Η σύναψη γάμου κατά το Σύνταγμα δεν μπορεί παρά να είναι αποτέλεσμα της ελεύθερης βούλησης των μελλονύμφων. Για την σύναψη γάμου απαιτείται συμφωνία των μελλονύμφων. Οι σχετικές δηλώσεις γίνονται αυτοπροσώπως και χωρίς αίρεση ή προθεσμία.

2. Διάσταση του δικαιώματος του απαραβίαστου της ιδιωτικής ζωής

α) Περιεχόμενο του δικαιώματος

❖ Αμυντικό Περιεχόμενο

Το δικαίωμα του απαραβίαστου της ιδιωτικής ζωής, όπως όλα τα συνταγματικά δικαιώματα, έχει αμυντικό περιεχόμενο, περιέχει δηλαδή αξίωση αποχής από κάθε επιθετική ενέργεια είτε εκδηλώνεται με πράξη είτε με παράλειψη. Το αμυντικό δικαίωμα του απαραβίαστου της ιδιωτικής ζωής είναι απόλυτο, στρέφεται *erga omnes*, όχι μόνο κατά του κράτους αλλά και κατά των ιδιωτών. Ο απόλυτος αυτός χαρακτήρας θεμελιώνεται στην ίδια τη διατύπωση της διάταξης του άρθρου 9 § 1 του Σ, όσο και στην κατ' άρθρο 2 § 1 Σ υποχρέωση σεβασμού και

¹⁵ Βλ. Δημητρόπουλο, ό.π., σελ. 211 επ.

¹⁶ Βλ. άρθρο 1350 επ. ΑΚ

προστασίας της ανθρώπινης αξίας και στη διάταξη του άρθρου 25 § 1 εδ. γ' του Σ. Με βάση τη διάταξη αυτή στη σύγχρονη ελληνική έννομη τάξη αναγνωρίζεται η αμυντική διαπροσωπική ενέργεια, οι ιδιώτες δηλαδή υποχρεούνται να σέβονται, δηλαδή να μην παραβιάζουν τα θεμελιώδη δικαιώματα των άλλων, όχι όμως να τα προστατεύουν.

❖ Προστατευτικό περιεχόμενο

Το δικαίωμα του απαραβίαστου της ιδιωτικής ζωής έχει προστατευτικό περιεχόμενο, στρεφόμενο προς το κράτος (και όχι κατά του κράτους), και περιέχει αξίωση για προστασία από επιθετικές ενέργειες των συνανθρώπων. Υπό την προστατευτική του διάσταση, το δικαίωμα έχει αποκλειστικά κρατική κατεύθυνση και δεν παράγει οποιαδήποτε δέσμευση που να αφορά τους ιδιώτες. Οι ιδιώτες υποχρεούνται να μην προσβάλλουν, όχι όμως και να προστατεύουν την ελευθερία του άλλου. Το προστατευτικό περιεχόμενο του δικαιώματος του απαραβίαστου της ιδιωτικής ζωής δεν αναπτύσσει διαπροσωπική ενέργεια¹⁷.

3. Φορείς του δικαιώματος

Φορείς του δικαιώματος του απαραβίαστου της ιδιωτικής ζωής είναι όλα τα φυσικά πρόσωπα, ανεξάρτητα από εθνικότητα, ηλικία ή άλλη διάκριση. Έτσι φορείς του δικαιώματος αυτού είναι όχι μόνο οι ημεδαποί, αλλά και οι αλλοδαποί και οι ανιθαγενείς. Τα νομικά πρόσωπα δεν είναι φορείς του δικαιώματος αυτού, γιατί τα νομικά πρόσωπα δεν έχουν ιδιωτική και ασφαλώς όχι οικογενειακή ζωή.

¹⁷ Βλ. Δημητρόπουλο, Συνταγματικά Δικαιώματα, Γενικό Μέρος, σελ. 148 επ.

4. Πεδίο ισχύος του δικαιώματος

Όσον αφορά το πεδίο ισχύος των συνταγματικών διατάξεων, γενικότερα, και του άρθρου 9 § 1 εδ. β' ειδικότερα, έχουν διατυπωθεί διάφορες απόψεις σχετικά με το αν ρυθμίζουν μόνο διαφορές που υπάρχουν ανάμεσα στους ιδιώτες και σε φορείς της κρατικής εξουσίας ή αν επεκτείνεται η εφαρμογή τους και σε διαφορές που υπάρχουν μεταξύ ιδιωτών. Το ζήτημα της εφαρμογής των συνταγματικών δικαιωμάτων στο ιδιωτικό δίκαιο «πολιτογραφήθηκε» στην επιστήμη του συνταγματικού δικαίου με τον αδόκιμο όρο «τριτενέργεια¹⁸». Αυτή η ίδια η κατανόηση της τριτενέργειας προϋποθέτει δυαδιστική νομική λογική, που διακρίνει αυστηρά το δημόσιο από το ιδιωτικό δίκαιο.

Η τριτενέργεια έρχεται σε αντίθεση με βασικά δόγματα και αρχές της παραδοσιακής έννομης τάξης. Η ένταξη της τριτενέργειας στην ατομικιστική έννομη τάξη δεν είναι δυνατή. Αντίθετα στη σύγχρονη κοινωνική ανθρωπιστική έννομη τάξη το πρόβλημα της τριτενέργειας εξαφανίζεται. Η διαπροσωπική εφαρμογή του αμυντικού περιεχομένου των θεμελιωδών δικαιωμάτων αποτελεί στοιχείο της δομής και αποτέλεσμα της λειτουργίας της σύγχρονης έννομης τάξης. Η τριτενέργεια είναι φαινομενικό πρόβλημα, το οποίο εμφανίζεται από την μη συνειδητοποίηση της μεταβολής της έννομης τάξης, επομένως και της μορφής του κράτους και του συνταγματικού προτύπου πολίτη.

Με την αναθεώρηση του Σ το 2001 το πρόβλημα της τριτενέργειας επιλύθηκε με τη διάταξη του άρθρου 25 § 1 εδ. γ του Σ¹⁹. Η διάταξη αυτή είναι σημαντική, γιατί επεκτείνει όλα τα συνταγματικώς

¹⁸ Βλ. Δημητρόπουλο, ό.π., σελ. 85 επ.

¹⁹ « Τα δικαιώματα αυτά ισχύουν και στις σχέσεις μεταξύ ιδιωτών στις οποίες προσιδιάζουν.»

κατοχυρωμένα ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα και στις σχέσεις μεταξύ ιδιωτών.

III. ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΗΣ ΙΔΙΩΤΙΚΗΣ ΖΩΗΣ

1. Νομοθετικό πλαίσιο της προστασίας της ιδιωτικής ζωής

α) Διεθνής κατοχύρωση

Η διεθνής κατοχύρωση της ιδιωτικής σφαίρας υπερβαίνει τα όρια της συνταγματικής κατοχύρωσης, κατά το ότι δεν επαφίεται στην κρίση του κοινού νομοθέτη (υπό τον όρο της δικαστικής παρουσίας), αλλά περιέχει ορισμένες, αν και ευρείες, ουσιαστικές προϋποθέσεις.

Για την προστασία του ιδιωτικού βίου μεριμνά, σε διεθνές επίπεδο, η νομικά μη δεσμευτική Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου που υιοθετήθηκε από τη Γενική Συνέλευση των Η.Ε. την 10.12.1948. Το άρθρο 12 ορίζει ότι «κανείς δεν επιτρέπεται να υποστεί αυθαίρετες επεμβάσεις στην ιδιωτική του ζωή, την οικογένεια, την κατοικία ή την αλληλογραφία του. Καθένας έχει το δικαίωμα να τον προστατεύουν οι νόμοι από επεμβάσεις και προσβολές αυτού του είδους.»

Το πρότυπο του άρθρου 12, ακολούθησε η Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, η οποία κυρώθηκε εκ νέου μετά την αποκατάσταση της δημοκρατίας με το ν.δ. 53/19.9.1974²⁰, αποτελεί μέρος του ελληνικού εσωτερικού δικαίου και έχει υπερνομοθετική ισχύ βάσει του άρθρου 28 § 1²¹ του Σ. Το άρθρο 8 της ΕΣΔΑ²²

²⁰ Βλ. Ρούκουνα, Διεθνής Προστασία των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, σελ. 106 επ.

²¹ «Οι γενικά παραδεγμένοι κανόνες του διεθνούς δικαίου, καθώς και οι διεθνείς συμβάσεις, από την επικύρωσή τους με νόμο και τη θέση τους σε ισχύ σύμφωνα με τους όρους καθεμιάς, αποτελούν αναπόσπαστο μέρος του εσωτερικού ελληνικού δικαίου και υπερισχύουν από κάθε άλλη αντίθετη διάταξη νόμου.»

κατοχυρώνει το δικαίωμα προστασίας της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής, την προστασία της κατοικίας και της αλληλογραφίας. Ως προστατευόμενο περιεχόμενο του δικαιώματος της προστασίας της ιδιωτικής ζωής δεν θεωρείται μόνο η επιθυμία του ατόμου να κρατήσει τον τρόπο διαβιώσεώς του μακριά από τη δημοσιότητα. Η έννοια του ιδιωτικού βίου είναι ευρύτερη²³ και καλύπτει επίσης το δικαίωμα δημιουργίας και ανάπτυξης σχέσεων με άλλους ανθρώπους, το δικαίωμα χωρισμού ενός ζεύγους, την προστασία της επαγγελματικής δραστηριότητας και του επαγγελματικού χώρου, τη ρύθμιση σχετικά με τον καθορισμό του ονόματος της γυναίκας, την προστασία της επικοινωνίας του κρατουμένου και του συνηγόρου του και τα εν γένει μέτρα ελέγχου και έρευνας που λαμβάνονται στο πλαίσιο διοικητικών και δικαστικών διαδικασιών.

Αν και αρχικά η παρεχόμενη στο άτομο προστασία αφορούσε στις σχέσεις του με το κράτος και επέτρεπε την κρατική επέμβαση μόνο σε ορισμένες, περιοριστικά καθορισμένες περιπτώσεις²⁴, η νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου κατά την τελευταία δεκαετία υποστηρίζει ότι το κράτος έχει την υποχρέωση να επέμβει σε περίπτωση προσβολής ατομικών δικαιωμάτων εκ μέρους ιδιωτών²⁵. Η προστασία των δικαιωμάτων του άρθρου 8 δεν είναι απόλυτη, αλλά προβλέπεται ότι το κράτος μπορεί να επεμβαίνει στην ιδιωτική και

²² «Παν πρόσωπο δικαιούται εις τον σεβασμόν της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής του, της κατοικίας του και της αλληλογραφίας του.»

²³ Βλ. Κριάρη-Κατράνη, ό.π., σελ. 68 επ.

²⁴ Άρθρο 8 § 2 ΕΣΔΑ: «Δεν επιτρέπεται να υπάρξει επέμβασις δημοσίας αρχής εν τη ασκήσει του δικαιώματος τούτου, εκτός αν η επέμβασις αυτή προβλέπεται υπό του νόμου και αποτελεί μέτρον το οποίον, εις μίαν δημοκρατικήν κοινωνίαν, είναι αναγκαίον δια την εθνικήν ασφάλειαν, την δημόσιαν ασφάλειαν, την οικονομικήν ευημερίαν της χώρας, την προάσπισιν της τάξεως και την πρόληψιν ποινικών παραβάσεων, την προστασίαν της υγείας ή της ηθικής, ή την προστασίαν των δικαιωμάτων και ελευθεριών άλλων.»

²⁵ Βλ. Υπόθεση Airey, 1979: Το Δικαστήριο νομολόγησε ότι αν και στην περίπτωση του άρθρου 8 το άτομο προστατεύεται κυρίως έναντι αυθαίρετων επεμβάσεων εκ μέρους των δημοσίων αρχών, το κράτος δεν υποχρεούται μόνο να απέχει από τέτοιας φύσεως επεμβάσεις. Εκτός από αυτήν την πρωταρχική υποχρέωση αποχής, υφίστανται και υποχρεώσεις θετικής παρεμβάσεως, απαραίτητες για τον αποτελεσματικό σεβασμό της ιδιωτικής ζωής. Στις υποχρεώσεις αυτές ανήκει και η υιοθέτηση μέτρων για την προστασία της ιδιωτικής ζωής ακόμα και σε σχέσεις μεταξύ ιδιωτών.

οικογενειακή ζωή για ορισμένους λόγους, μεταξύ των οποίων είναι η προστασία της υγείας ή η προστασία των δικαιωμάτων ή ελευθεριών των άλλων.

Η ανάγκη της εναρμονίσεως μεταξύ των θεμελιωδών αξιών αφενός του σεβασμού του ιδιωτικού βίου και αφετέρου της ελεύθερης κυκλοφορίας των πληροφοριών μεταξύ των λαών έγινε, τελικώς, αντικείμενο διεθνούς συμβάσεως μεταξύ των κρατών – μελών του Συμβουλίου της Ευρώπης. Πρόκειται για τη Σύμβαση 108/1981 για την προστασία του ατόμου από την αυτοματοποιημένη επεξεργασία πληροφοριών προσωπικού χαρακτήρα. Επιπλέον, ο ιδιωτικός βίος κατοχυρώνεται και στο Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα που υιοθετήθηκε από τη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών στη Νέα Υόρκη την 16.12.1966²⁶ και ορίζει στο άρθρο 17 ότι: «1. Κανείς δεν υπόκειται σε αυθαίρετες ή παράνομες παρενοχλήσεις της ιδιωτικής του ζωής, της οικογένειας, της κατοικίας ή της αλληλογραφίας του, ούτε σε παράνομες προσβολές της τιμής και της υπόληψής του. 2. Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα προστασίας από το νόμο έναντι τέτοιων παρενοχλήσεων ή προσβολών.»

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο της Ευρώπης εκτιμώντας ότι η διαρκώς αυξανόμενη διασυνοριακή ροή δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα μεταξύ όλων των πρωταγωνιστών της οικονομικής και κοινωνικής ζωής των κρατών – μελών και η συνακόλουθη επεξεργασία τους πρέπει να γίνεται πάντα με σεβασμό των θεμελιωδών ελευθεριών και δικαιωμάτων των ανθρώπων, και ιδίως της ιδιωτικής ζωής, προέβησαν στην έκδοση των εξής οδηγιών: α) Οδηγία 95/46/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 24^{ης} Οκτωβρίου 1995 για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού

²⁶ Κυρώθηκε από την Ελλάδα με το ν. 2472/1997.

χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών, και β) Οδηγία 97/66/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 15^{ης} Δεκεμβρίου 1997 περί επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και προστασίας της ιδιωτικής ζωής στον τηλεπικοινωνιακό τομέα. Όπως προκύπτει από το προοίμιο της Οδηγίας, η έκδοσή της ήταν αναγκαία, δεδομένου ότι ήδη εισάγονταν στην Κοινότητα νέες προηγμένες ψηφιακές τεχνολογίες στα δημόσια τηλεπικοινωνιακά δίκτυα, οι οποίες δημιουργούσαν ειδικές απαιτήσεις όσον αφορά την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και της ιδιωτικής ζωής του χρήστη.

β) Εθνικό Νομοθετικό Πλαίσιο

Το Σύνταγμα κατοχυρώνει γενικά στην νέα διάταξη του άρθρου 9 § 1 εδ. β' την «ιδιωτική και οικογενειακή ζωή του ατόμου». Η διάταξη αυτή καλύπτει όλες τις πλευρές της ιδιωτικής σφαίρας, εκτός από το άσυλο της κατοικίας, την προστασία από τη συλλογή, επεξεργασία και χρήση των προσωπικών δεδομένων, την ελευθερία της επικοινωνίας και την ελευθερία της θρησκευτικής συνειδήσεως, που κατοχυρώνονται από ειδικές διατάξεις²⁷.

Για να συμβαδίσει ο νομοθέτης με τις ευρωπαϊκές και διεθνείς επιταγές για την προστασία της ιδιωτικής ζωής και για να εξειδικεύσει τις συνταγματικές διατάξεις, προέβη στη θέσπιση νόμων. Με το ν. 2068/9.6.1992 κυρώθηκε η Σύμβαση για την προστασία του ατόμου από την αυτοματοποιημένη επεξεργασία πληροφοριών προσωπικού

²⁷ Βλ. άρθρο 9 § 1 εδ. α' Σ: Άσυλο κατοικίας
Βλ. άρθρο 9^Α Σ: Προστασία από τη συλλογή, επεξεργασία και χρήση των προσωπικών δεδομένων
Βλ. άρθρο 19 Σ: Ελευθερία επικοινωνίας
Βλ. άρθρο 13 Σ: Ελευθερία θρησκευτικής συνειδήσεως

χαρακτήρα. Σκοπός της σύμβασης είναι η εξασφάλιση στο έδαφος κάθε συμβαλλόμενου μέρους, σε κάθε φυσικό πρόσωπο, ασχέτως από την υπηκοότητά του ή την κατοικία του, του σεβασμού των δικαιωμάτων του και των θεμελιωδών του ελευθεριών και ειδικά του δικαιώματος του ιδιωτικού του βίου, έναντι της αυτοματοποιημένης επεξεργασίας των πληροφοριών προσωπικού χαρακτήρα που το αφορούν.

Σημαντικό ρόλο για την προστασία του ατόμου από την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα διαδραμάτισε και η θέσπιση των προϋποθέσεων για την επεξεργασία δεδομένων προς προστασία των δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών των φυσικών προσώπων και ιδίως της ιδιωτικής ζωής με τον ν. 2472/1997. Σύμφωνα με το άρθρο 5 § 1, η επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα επιτρέπεται μόνον όταν το υποκείμενο των δεδομένων έχει δώσει τη συγκατάθεσή του. Εξαιρέσεις επιτρέπονται μόνο σε ορισμένες περιοριστικά καθορισμένες περιπτώσεις²⁸, όπως όταν η επεξεργασία είναι απολύτως αναγκαία για την ικανοποίηση του έννομου συμφέροντος που επιδιώκει ο υπεύθυνος επεξεργασίας ή ο τρίτος ή οι τρίτοι στους οποίους ανακοινώνονται τα δεδομένα και υπό τον όρο ότι τούτο υπερέχει προφανώς των δικαιωμάτων και συμφερόντων των προσώπων στα οποία αναφέρονται τα δεδομένα και δεν θίγονται οι θεμελιώδεις ελευθερίες αυτών. Αλλά και άλλοι νόμοι, ακόμα κι αν δεν αναφέρουν ευθέως την προστασία της ιδιωτικής ζωής, περιέχουν διατάξεις σχετικές, όπως για παράδειγμα ο νόμος για την Πνευματική Ιδιοκτησία.

²⁸ Βλ. άρθρο 5 § 2 ν. 2472/1997.

IV. ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ – ΕΙΔΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

1. Περιορισμοί

Το άρθρο 9 του Σ δεν προβλέπει κανένα περιορισμό του απαραβίαστου της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής, παρά μόνο του ασύλου της κατοικίας²⁹. Η ισχύς της διατάξεως αυτής μπορεί να ανασταλεί εν όλω ή εν μέρει στο πλαίσιο του άρθρου 48 § 1 του Σ, σύμφωνα με την οποία *«Σε περίπτωση πολέμου, επιστράτευσης εξαιτίας εξωτερικών κινδύνων ή άμεσης απειλής της εθνικής ασφάλειας, καθώς και αν εκδηλωθεί ένοπλο κίνημα για την ανατροπή του δημοκρατικού πολιτεύματος, η Βουλή, με απόφασή της, που λαμβάνεται ύστερα από πρόταση της Κυβέρνησης, θέτει σε εφαρμογή, σε ολόκληρη την Επικράτεια ή σε τμήμα της, το νόμο για την κατάσταση πολιορκίας, συνιστά εξαιρετικά δικαστήρια και αναστέλλει την ισχύ του συνόλου ή μέρους των διατάξεων των άρθρων 5 § 4, 6, 8, 9, 11, 12 § 1 έως και 14, 14, 19, 22 § 3, 23, 96 § 4 και 97. Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας δημοσιεύει την απόφαση της Βουλής. Με την απόφαση της Βουλής ορίζεται η διάρκεια ισχύος των επιβαλλόμενων μέτρων, η οποία δεν μπορεί να υπερβεί τις δεκαπέντε ημέρες.»* Η αναστολή αυτή έχει προσωρινό χαρακτήρα και ratio της είναι η κατάσταση έκτακτης ανάγκης, στην οποία βρίσκεται η χώρα. Ωστόσο το δικαίωμα της ιδιωτικής ζωής μπορεί να συγκρουστεί κυρίως με την ελευθερία του τύπου, αλλά και με την συνταγματική αρχή της δημοσιότητας των

²⁹ «Η κατοικία του καθενός είναι άσυλο.....Καμία έρευνα δεν γίνεται σε κατοικία, παρά μόνο όταν και όπως ορίζει ο νόμος και πάντοτε με την παρουσία εκπροσώπων της δικαστικής εξουσίας.»

δικαστικών συνεδριάσεων, θέματα τα οποία θα εξετάσουμε στη συνέχεια.

2. Προστασία της ιδιωτικής ζωής από τις προσβολές του Τύπου

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει το ζήτημα των περιορισμών της ελευθερίας του τύπου που προκύπτουν από το απαραβίαστο της ιδιωτικής ζωής.

Η έκφραση και προπάντων η διάδοση της γνώμης και της πληροφορίας γίνεται σήμερα με μεθόδους πολλαπλής αποτύπωσης και ηλεκτρονικής μετάδοσης του λόγου, του ήχου, της γραφής και της εικόνας. Τα μέσα μαζικής επικοινωνίας και ενημέρωσης είναι απαραίτητα για τη διάδοση οποιουδήποτε μηνύματος και η σημασία τους είναι διπλή³⁰. Είναι κεντρική τόσο για την ελευθερία του ατόμου όσο και για τη λειτουργικότητα της δημοκρατίας. Οι δυο αυτές πλευρές συνυπάρχουν και αναγνωρίζονται στο Σύνταγμα, που κατοχυρώνει αφενός την ελευθερία εκφράσεως και διαδόσεως των στοχασμών δια του τύπου (άρθρο 14 § 1) και αφετέρου την ελευθερία του τύπου (άρθρο 14 § 2). Το ατομικό δικαίωμα και η θεσμική εγγύηση συνυπάρχουν και δεν επιτρέπεται να απορροφήσουν το ένα το άλλο. Το πρόβλημα ανακύπτει κυρίως στο πλαίσιο του τύπου.

Η συνταγματική διάταξη του άρθρου 14 § 2 θεσπίζει τη θεσμική εγγύηση της ελευθερίας του τύπου, προκειμένου να εξυπηρετηθεί το συμφέρον του κοινωνικού συνόλου για πληροφόρηση. Σκοπός της διατάξεως αυτής είναι η παροχή εγγυήσεως για την απρόσκοπτη διαφύλαξη ξένων συμφερόντων και όχι για το συμφέρον των συγκεκριμένων φορέων, δηλαδή του ίδιου του τύπου. Δεδομένου ότι η

³⁰ Βλ. Δαγτόγλου, ό.π.,σελ. 541

ελευθερία του τύπου δεν συνιστά αυτοσκοπό, η προστασία της δεν πρέπει να συνεπάγεται χωρίς άλλο τη θυσία άλλων έννομων αγαθών.

Η ιδιωτική ζωή προστατεύεται, όπως εξετάσαμε προηγουμένως, τόσο από το ίδιο το Σ, όσο και από τις διεθνείς διακηρύξεις των δικαιωμάτων του ανθρώπου³¹. Προστατεύεται³² επίσης (σε επίπεδο απλού νόμου) από το άρθρο 57 του ΑΚ, που αναγνωρίζει το γενικό δικαίωμα της προσωπικότητας, στο οποίο περιλαμβάνεται και η προστασία της ιδιωτικής ζωής. Επίσης σε επίπεδο κοινού νόμου προστατεύεται το απαραβίαστο του ιδιωτικού βίου από το άρθρο 366 του ΠΚ, το οποίο προβλέπει το ατιμώρητο της δυσφημήσεως, αν το δυσφημιστικό γεγονός είναι μεν αληθινό, αλλά απαγορεύεται η απόδειξη της αλήθειας του γεγονότος αυτού, όσες φορές αυτό αφορά αποκλειστικώς σχέσεις του οικογενειακού ή ιδιωτικού βίου, χωρίς να θίγεται το δημόσιο συμφέρον, και ο ισχυρισμός ή η διάδοση έγινε κακοβούλως.

Βλέπουμε ότι τα νομοθετικά κείμενα περί προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου, αφενός, κατοχυρώνουν το απαραβίαστο της ιδιωτικής ζωής και αφετέρου, προβλέπουν δυνατότητες περιορισμού του για την προστασία άλλων δικαιωμάτων, εισάγοντας έτσι την ανάγκη στάθμισης των δυο έννομων αγαθών και πρακτικής εναρμόνισης, σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση, του δικαιώματος της ιδιωτικής ζωής και της ελευθερίας έκφρασης. Μια γενική και αφηρημένη στάθμιση δεν είναι, όμως, κατ' αρχήν δυνατή, γιατί κανένα από τα δυο συγκρουόμενα αγαθά δεν είναι a priori υπέρτερο ή υποδεέστερο του άλλου. Μόνο σε επίπεδο κάποιας εξειδίκευσεως των δυο έννομων αγαθών είναι δυνατή η στάθμιση, όπως αυτή στην

³¹ Άρθρο 8 ΕΣΔΑ, 17 ΔΣΑΠΔ, 12 ΟικΔιακ.

³² Βλ. Καράκωστα, ό.π., σελ. 151 επ.

οποία προέβη ο νομοθέτης απαγορεύοντας τη δημοσίευση λεπτομερειών σχετικά με αυτοκτονίες ή δίκες διαζυγίου.

Το έννομο αγαθό του απορρήτου του ιδιωτικού βίου προσβάλλεται κάθε φορά που στοιχεία της ιδιωτικής ή οικογενειακής ζωής κοινοποιούνται χωρίς τη συναίνεση του θιγόμενου προσώπου³³. Από την άλλη πλευρά, το κοινό έχει αξίωση ενημέρωσης, που δεν είναι ρητώς κατοχυρωμένη στο Σύνταγμα, αλλά χωρίς την οποία το κοινό και ο καθένας κοινός άνθρωπος δεν μπορεί να ασκήσει εύκολα και υπεύθυνα το κατοχυρωμένο από το άρθρο 5 § 1 δικαίωμα συμμετοχής του στην κοινωνική, οικονομική και πολιτική ζωή της χώρας ή το επίσης κατοχυρωμένο από το Σύνταγμα- στο άρθρο 51 § 3- εκλογικό του δικαίωμα. Στο πλαίσιο του δικαιώματος ενημερώσεως του κοινού έχει ο τύπος δικαίωμα πληροφόρησης του κοινού.

Για τη στάθμιση των δυο έννομων αγαθών και την εξέταση της αναγκαιότητας και εν γένει αναλογικότητας της προσβολής της ιδιωτικής ζωής είναι αναγκαίος ο εγγύτερος προσδιορισμός και ενδεχομένως η διαβάθμιση τόσο της προστατευτέας ιδιωτικής ζωής, όσο και του επίσης προστατευτέου ενδιαφέροντος του κοινού και κατ' ακολουθία του τύπου. Ουδέποτε όμως σε μια δημοκρατική κοινωνία δεν δημοσιοποιείται πλήρως η ιδιωτική ζωή ούτε καταργείται πλήρως η δημοσιότητα της κοινωνικής ζωής.

Αντιθέτως, το Σ προστατεύει απολύτως ένα απαραβίαστο πυρήνα της ιδιωτικής ζωής, που καθορίζεται από την ίδια την αξιοπρέπεια του ανθρώπου και προηγείται του οποιοδήποτε ενδιαφέροντος του κοινού. Από την άλλη πλευρά υπάρχει πάντοτε ένα ενδιαφέρον του κοινού για την ιδιωτική ζωή διάφορων ατόμων, το οποίο ως ένα ορισμένο σημείο είναι δικαιολογημένο. Οι δυο κύκλοι του ιδιωτικού βίου και του

³³ Βλ. Δαγτόγλου, ό.π., σελ. 616 επ.

ενδιαφέροντος του κοινού είναι σε μια δημοκρατική κοινωνία εν μέρει επάλληλοι.

Όσο περισσότερο προβάλλει κανείς τον εαυτό του στην πολιτική, οικονομική, καλλιτεχνική, κοινωνική και εν γένει δημόσια ζωή της χώρας, τόσο περισσότερο οφείλει να ανέχεται την αποκάλυψη της ιδιωτικής του ζωής και την άσκηση έντονης δημόσιας κριτικής. Επομένως το μέτρο απορρήτου της ιδιωτικής ζωής είναι μεταβλητό. Πάντοτε παραμένει όμως ένας απαραβίαστος πυρήνας που προσβάλλεται όταν αποκαλύπτονται ή περιγράφονται λεπτομερώς πλευρές της ενδόμυχης ζωής, σε βαθμό ή με τρόπο που να θίγεται η προσωπική αξιοπρέπεια του ατόμου.

Από την άλλη πλευρά, το ενδιαφέρον του κοινού για την αποκάλυψη της ιδιωτικής ζωής και το σχετικό δικαίωμα του τύπου δεν είναι δικαιολογημένο, αν δεν έχει κανένα σύνδεσμο ούτε με την συμπεριφορά των συγκεκριμένων προσώπων ούτε με το δημόσιο συμφέρον, αλλά αποτελεί απλώς απρόκλητη σκανδαλοθηρία. Επίσης προηγείται πάντοτε η προστασία της προσωπικότητας έναντι του απλώς οικονομικού ενδιαφέροντος του τύπου να αυξήσει την κυκλοφορία με σκανδαλοθηρικά δημοσιεύματα.

Συμπερασματικά, όταν η αποκάλυψη προσωπικών δεδομένων – ακόμα και ευαίσθητων – από τον τύπο, συμβαδίζει με τη συναίνεση του υποκειμένου των δεδομένων, τότε δεν τίθεται θέμα συγκρούσεως συμφερόντων και ακολούθως, σταθμίσεως αυτών. Όταν, όμως, δεν υφίσταται τέτοια συναίνεση και η εισβολή στη σφαίρα της ιδιωτικής ζωής είναι εύκολα διαγνώσιμη, επέρχεται η στάθμιση των αντιτιθέμενων συμφερόντων, κατά την οποία θα ληφθούν υπόψη τόσο η κατοχυρωμένη ελευθερία της εκφράσεως και τα εξίσου κατοχυρωμένα δικαιώματα της πληροφόρησης και ενημέρωσης του κοινού, όσο και το δικαίωμα προστασίας της ιδιωτικής και

οικογενειακής ζωής . Ως επί το πλείστον, η στάθμιση δεν είναι διόλου εύκολη και τα πορίσματα δεν φαίνεται να ακολουθούν μια πάγια γραμμή. Αποφασιστικό παράγοντα συνιστά, χωρίς αμφιβολία, η ύπαρξη δικαιολογημένου ενδιαφέροντος του κοινού, καθώς και η ύπαρξη δικαιολογημένου ουσιώδους δημοσίου συμφέροντος. Απέναντι στη δικαιολογημένη αξίωση του ατόμου για προστασία από κάθε επέμβαση κατά του προσώπου, τίθεται το καθήκον του τύπου να επεμβαίνει φέρνοντας στη δημοσιότητα και σχολιάζοντας άτοπα και κακώς κείμενα που ενδιαφέρουν το κοινωνικό σύνολο. Βέβαια, η επέμβαση του τύπου πρέπει να γίνεται με προσοχή, ώστε να αποφεύγονται οι προσωπικές επιθέσεις κατά της ιδιωτικής σφαίρας τρίτων προσώπων με την επίκληση του δικαιολογημένου συμφέροντος. Χωρίς να είναι ευχερής η εφαρμογή σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση, θα πρέπει να γίνεται αποτελεσματική στάθμιση συμφερόντων αντιτιθέμενων και αλληλοσυγκρουόμενων που, από τη μια πλευρά, θα λαμβάνει σοβαρά υπόψη το θεμελιώδη ρόλο της ελευθερίας του τύπου και της έκφρασης σε μια δημοκρατική κοινωνία και από την άλλη, θα περιλαμβάνει και επαρκείς ασφαλιστικές δικλίδες για να εμποδίσει οποιαδήποτε κατάχρηση και να διασφαλίσει την αποτελεσματική προστασία του ιδιωτικού βίου, ακόμα και των δημοσίων προσώπων.

3. Αρχή της δημοσιότητας των δικαστικών συνεδριάσεων

Σύμφωνα με το άρθρο 93 § 2 του Σ, οι συνεδριάσεις κάθε δικαστηρίου είναι δημόσιες, εκτός αν το δικαστήριο κρίνει με απόφασή του ότι η δημοσιότητα πρόκειται να είναι επιβλαβής στα χρηστά ήθη ή ότι συντρέχουν ειδικοί λόγοι προστασίας της ιδιωτικής

ή οικογενειακής ζωής των διαδίκων. Με την απόφαση αυτή³⁴ η εκδίκαση της υπόθεσης συνεχίζεται χωρίς ακροατήριο, «κεκλεισμένων των θυρών».

Η δημοσιότητα των συνεδριάσεων των δικαστηρίων συνίσταται στην δυνατότητα παρακολούθησης των συνεδριάσεών τους από το κοινό, καθώς και στην δυνατότητα δημοσίευσης στον τύπο των συζητήσεων που γίνονται στην διεξαγωγή της δίκης. Η δημοσιότητα της διαδικασίας έχει διπλό περιεχόμενο³⁵. Σημαίνει ότι οι διάδικοι δικαιούνται να είναι παρόντες κατά τη συζήτηση της υπόθεσης τους και να την υποστηρίξουν (δημοσιότητα έναντι των διαδίκων), αλλά και ότι οποιοσδήποτε τρίτος, που δεν μετέχει στη διαδικασία, δικαιούται να την παρακολουθεί ως πολίτης που ενδιαφέρεται για την άσκηση της πολιτειακής εξουσίας και την απονομή της δικαιοσύνης (δημοσιότητα έναντι του κοινού). Εξασφαλίζεται, έτσι, κάποιος έλεγχος της κοινής γνώμης στην εξωτερική, τουλάχιστον, εμφάνιση της δικαιοδοτικής λειτουργίας και ενισχύεται η εμπιστοσύνη του κοινού στην αμερόληπτη άσκηση της. Η καθιέρωση της δημοσιότητας αποτελεί σοβαρή εγγύηση υπέρ των ατόμων, επειδή η δυνατότητα ελέγχου από την κοινή γνώμη, που αποτελεί την συνέπειά της, επηρεάζει τον δικαστή και τον αποτρέπει από ενδεχόμενες αυθαίρετες κρίσεις.

Η αρχή της δημοσιότητας εφαρμόζεται σε όλες τις δίκες και σε όλα τα δικαστήρια. Κατοχυρώνεται με αυτόν τον τρόπο ως κανόνας η δημόσια διεξαγωγή των συνεδριάσεων των δικαστηρίων. Ωστόσο από τον κανόνα της δημοσιότητας των συνεδριάσεων των δικαστηρίων προβλέπονται ορισμένες εξαιρέσεις. Πρόκειται για περιπτώσεις που η δημοσιότητα μπορεί να αποβεί επιζήμια για τα χρηστά ήθη ή την

³⁴ Βλ. Γεωργόπουλο, Επίτομο Συνταγματικό Δίκαιο, σελ. 398 επ.

³⁵ Βλ. Κεραμέα, Αστικό Δικονομικό Δίκαιο, σελ. 177 επ.

ιδιωτική ή οικογενειακή ζωή των διαδίκων. Στις περιπτώσεις αυτές το δικαστήριο έχει την διακριτική ευχέρεια να απαγορεύσει την παρουσία κοινού. Επίσης, η αρχή της δημοσιότητας μπορεί να μην εφαρμόζεται στα ειδικά δικαστήρια για ανηλίκους και εφ' όσον το προβλέπει ο νόμος, σύμφωνα με την ρητή σχετική επιφύλαξη που περιέχει το άρθρο 96 § 3 του Συντάγματος.

Η αρχή της δημοσιότητας των δικαστικών συνεδριάσεων δεν είναι αυτοσκοπός, αλλά μέσο, υπηρετεί δηλαδή συγκεκριμένους σκοπούς, όπως είναι η προστασία των διαδίκων από την αδιαφανή και συνεπώς ανεξέλεγκτη άσκηση της κρατικής εξουσίας και ο δημόσιος έλεγχος της άσκησης της δικαστικής εξουσίας. Οι σκοποί αυτοί προσδιορίζουν ταυτόχρονα και το εύρος της αρχής της δημοσιότητας των δικαστικών αποφάσεων.

Ο κοινός νομοθέτης εναρμονιζόμενος προς τη συνταγματική διάταξη ορίζει στο άρθρο 113 § 1 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας ότι οι συνεδριάσεις όλων των πολιτικών δικαστηρίων διεξάγονται δημόσια. Ωστόσο ο νομοθέτης αναφέρει στο άρθρο 114 § 1 ως λόγο εξαίρεσης από την αρχή της δημοσιότητας μόνο τα χρηστά ήθη και τη δημόσια τάξη, αγνοώντας την προστασία της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής των διαδίκων. Ως προς το σημείο αυτό η ρύθμιση είναι αντισυνταγματική, καθώς δεν δύναται να ισχύει εξαίρεση από τη συνταγματική αρχή την οποία ρυθμίζει ρητά και περιοριστικά το ίδιο το Σύνταγμα. Αντίθετα, ο Κώδικας Ποινικής Δικονομίας και ο Κώδικας Διοικητικής Δικονομίας στα άρθρα 329-330 και 37 αντίστοιχα κατοχυρώνουν τη δημοσιότητα της διαδικασίας στα ποινικά και διοικητικά δικαστήρια και προβλέπουν τις εξαιρέσεις που αναφέρονται στο άρθρο 93 § 2 του Σ, βρισκόμενοι σε πλήρη εναρμόνιση με το Σύνταγμα.

Την αρχή της δημοσιότητας κατοχυρώνει και το άρθρο 6 § 1 ΕΣΔΑ. Σύμφωνα με αυτό, αναγνωρίζεται το δικαίωμα παντός προσώπου να δικαστεί δημόσια, καθώς και η έκδοση της απόφασης σε δημόσια συνεδρίαση. Προβλέπει, όμως, εξαιρέσεις από τη δημοσιότητα για λόγους ηθικής, δημόσιας τάξης ή εθνικής ασφάλειας. Τίθεται το ζήτημα εάν η αρχή της δημοσιότητας των συνεδριάσεων των δικαστηρίων, όπως κατοχυρώνεται στο Σύνταγμα και τις ειδικότερες νομοθετικές διατάξεις, αφορά μόνο την άμεση δημοσιότητα, δηλαδή την αυτοπρόσωπη παρουσία του κοινού στην αίθουσα του δικαστηρίου κατά την εκδίκαση κάποιας υποθέσεως, ή και την έμμεση δημοσιότητα, δηλαδή όχι μόνο την ύπαρξη κοινού κατά τη συνεδρίαση του δικαστηρίου, αλλά και την παρουσία των Μέσων Μαζικής Επικοινωνίας.

Η άποψη ότι η αρχή της δημοσιότητας των συνεδριάσεων αφορά τόσο την άμεση όσο και την έμμεση δημοσιότητα αντιμετωπίζεται με σκεπτικισμό, καθώς η εκτεταμένη δημοσιότητα της δίκης μέσω της τηλεοπτικής μετάδοσής της ενδέχεται να προσβάλει την προσωπικότητα και την αξία του κατηγορουμένου, που αποτελεί το κεντρικό πρόσωπο της δίκης. Η ραδιοτηλεοπτική μετάδοση της δίκης προσβάλλει το δικαίωμα πληροφοριακής αυτοδιάθεσης του ατόμου (έκφραση του δικαιώματος της ιδιωτικής ζωής), που πηγάζει από τα άρθρα 5 §1, 9 § 1 και 9^A του Σ. Ο φερόμενος ως κατηγορούμενος δεν μπορεί να προστατευθεί από τη συλλογή, επεξεργασία και χρήση των προσωπικών του δεδομένων από τους διάφορους τηλεοπτικούς σταθμούς που μεταδίδουν τη δίκη. Γι' αυτό, σ' αυτές τις περιπτώσεις, κρίνεται σωστό το δικαίωμα πληροφόρησης του κοινού και η ελευθερία της έκφρασης να περιορίζονται λόγω των προαναφερθέντων θεμελιωδών δικαιωμάτων. Ο έλεγχος της δικαστικής εξουσίας από τους πολίτες, βάσει της αρχής της λαϊκής

κυριαρχίας, εξασφαλίζεται και με μόνη τη φυσική παρουσία κοινού στο δικαστήριο. Το σχετικό νομοθετικό καθεστώς στην Ελλάδα υπέστη συχνές μεταβολές, ενδεικτικό του έντονου προβληματισμού. Πρόσφατα ο νομοθέτης θέσπισε το ν. 3090/2002³⁶, που εισάγει ως κανόνα την απαγόρευση τηλεοπτικής μετάδοσης δίκης.

V. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Το δικαίωμα του απαραβίαστου της ιδιωτικής ζωής του ατόμου, νοούμενης ως η μερικότερη περιοχή της κοινωνικής ζωής του, έχει πολύ μεγάλη σημασία για την ανάπτυξη της προσωπικότητάς του, κατοχυρώνεται ρητά σε συνταγματικό επίπεδο με τη διάταξη του άρθρου 9 § 1 και η προστασία του εξειδικεύεται από τον κοινό νομοθέτη. Η σπουδαιότητα κατοχύρωσης του ειδικότερου αυτού χώρου, όπου διαμορφώνεται η προσωπικότητα και εξασφαλίζεται η ατομικότητα του ανθρώπου, γίνεται ιδιαίτερα αισθητή σήμερα, καθώς με την ανάπτυξη της τεχνολογίας υπάρχει η δυνατότητα διεισδύσεως στην ιδιωτική σφαίρα τρίτων χωρίς τη θέληση ή και εν αγνοία τους. Δεδομένου του γεγονότος τούτου, πρέπει να γίνεται προσεκτική στάθμιση του δικαιώματος της ιδιωτικής ζωής με άλλα δικαιώματα με τα οποία τυχόν συγκρούεται, χωρίς βέβαια να παραγνωρίζεται η αξία τους. Έτσι και στην περίπτωση της σύγκρουσης με το δικαίωμα της ελεύθερης έκφρασης του τύπου ή με το δικαίωμα πληροφόρησης και ενημέρωσης του κοινού, θα πρέπει να υπάρχουν ασφαλιστικές δικλείδες για να αποφεύγεται οποιαδήποτε κατάχρηση και να διασφαλίζεται η αποτελεσματική προστασία της ιδιωτικής ζωής.

³⁶ Ο ν. 3090/2002 εφαρμόστηκε στη δίκη της τρομοκρατικής οργάνωσης 17 Νοέμβρη.

VI. ΠΕΡΙΛΗΨΗ – SUMMARY

« Η ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΖΩΗ »

Η ιδιωτική ζωή είναι μια μερικότερη περιοχή της κοινωνικής ζωής του ανθρώπου, η οποία έχει ιδιαίτερη νομική σημασία λόγω της συνταγματικής προστασίας στο άρθρο 9 § 1 του Σ. Τα δικαιώματα που απορρέουν από το απαραβίαστο της ιδιωτικής ζωής έχουν αμυντική και προστατευτική διάσταση. Το άρθρο 9 § 1 του Σ δεν προβλέπει κανένα περιορισμό του απαραβίαστου της ιδιωτικής ζωής. Σε αρκετές όμως περιπτώσεις το δικαίωμα της ιδιωτικής ζωής έρχεται σε σύγκρουση με την ελευθερία του τύπου. Κριτήριο για τον καθορισμό των δυο δικαιωμάτων αποτελεί κατά περίπτωση η σχέση του ατόμου με τον δημόσιο βίο. Το Σύνταγμα και ειδικότερα η νομολογία διασφαλίζουν την ελεύθερη ενάσκησή τους αίροντας τυχόν προσβολές και καταχρήσεις τους.

« PRIVATE LIFE »

Private life is a partial piece of human social life which has great legal importance due to the fact that it is established by the article 9 § 1 of Constitution. The rights of the inviolability of private life have both defensive and protective dimension. Restrictions of this inviolability are not provided for in article 9 § 1 of Constitution, although in many cases, the right of private life conflicts with the freedom of press. Criterion for the definition of these two rights according to the circumstances is the relation of the individual to public life. The Constitution and especially

the jurisprudence insure their freedom exertion by holding down possible offences and abuses.

VII. ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ

❖ ΞΕΝΗ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ

- Απόφαση κατά Ηνωμένου Βασιλείου (2003), ΔΙΜΕΕ, Ιανουάριος – Φεβρουάριος – Μάρτιος 1/2005, αρ. τεύχους 5, σελ. 15: Τέθηκε το ζήτημα αν επιτρέπεται οι κάμερες που τοποθετούνται σε κεντρικά σημεία των πόλεων, για λόγους αντεγκληματικής πολιτικής και αστυνόμευσης, να χρησιμοποιούνται και για άλλους σκοπούς.
- Υπόθεση Von Hannover κατά Γερμανίας (2004), ΔΙΜΕΕ, Ιούλιος – Αύγουστος – Σεπτέμβριος 3/2005, αρ. τεύχους 7, σελ. 438: Προσφυγή της Καρολίνας του Μονακό για τη δημοσίευση, από το 1993 ως το 1997, πάνω από πενήντα φωτογραφιών της καθημερινής ζωής της σε λαϊκά περιοδικά μεγάλης κυκλοφορίας της Γερμανίας.
- Απόφαση ΔΕΚ (30/5/2006) στις υποθέσεις C-317/04 & C-318/04**:
Ακυρώνει την απόφαση 2004/496/EK του Συμβουλίου, της 17^{ης} Μαΐου 2004, για τη σύναψη συμφωνίας μεταξύ της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής σχετικά με την επεξεργασία και τη διαβίβαση των καταστάσεων με τα ονόματα των επιβατών από τους αερομεταφορείς προς το Υπουργείο Εσωτερικής Ασφάλειας, Υπηρεσία Τελωνείων και Προστασίας των Συνόρων των Ηνωμένων Πολιτειών, και την απόφαση 2004/535/EK της Επιτροπής, της 14^{ης} Μαΐου 2004, σχετικά με την ικανοποιητική προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που περιλαμβάνονται στο φάκελο των επιβατών (Passenger Name Record) αεροπορικών μεταφορών ο οποίος διαβιβάζεται στο Bureau of Customs and Border Protection (Υπηρεσία Τελωνείων και Προστασίας των Συνόρων) των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής.
- ΕυρΔΔΑ, Jaggi κατά Ελβετίας (13/7/2006)*: Το δικαστήριο έκρινε ότι υπήρχε παραβίαση του άρθρου 8 της ΕΣΔΑ όσον αφορά το γεγονός ότι ήταν αδύνατο για τον αιτούντα να αποκτήσει ανάλυση DNA από τη σπόρο του φερόμενου ως βιολογικού πατέρα του.
- ΕυρΔΔΑ, Imakayeva κατά Ρωσίας (9/11/2006)*: Το δικαστήριο έκρινε ότι υπήρχε παραβίαση του άρθρου 8 της ΕΣΔΑ με τη διεξαγωγή έρευνας στο σπίτι χωρίς ένταλμα σύλληψης. Στην προκειμένη περίπτωση η έρευνα και η μετέπειτα σύλληψη

πραγματοποιήθηκαν χωρίς ένταλμα ή κάποιο άλλο είδος εξουσιοδότησης παρά μόνο με την προβολή της ανάγκης καταστολής ενδεχόμενου τρομοκρατικού χτυπήματος.

- ΕυρΔΔΑ, Roda & Bonfetti (21/11/2006)*: Το δικαστήριο έκρινε ότι δεν υπήρχε παραβίαση του άρθρου 8 της ΕΣΔΑ όσον αφορά την απομάκρυνση της ανήλικης από την οικογένειά της, την ανάθεση της φροντίδας της σε κρατικό ίδρυμα και την έλλειψη επαφής με την μητέρα και την αδερφή της.
- ΕυρΔΔΑ, Heglas κατά Τσεχικής Δημοκρατίας (1/3/2007)*: Το δικαστήριο έκρινε ότι υπήρχε παραβίαση του άρθρου 8 της ΕΣΔΑ, του δικαιώματος δηλαδή σεβασμού της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής, με τη χρήση λίστας τηλεφωνημάτων και καταγραφή συζήτησης στο πλαίσιο ποινικής δίκης.
- ΕυρΔΔΑ, Tysiac κατά Πολωνίας (20/3/2007)*: Το δικαστήριο έκρινε ότι η Πολιτεία της Πολωνίας με την απόφασή της να μην επιτρέψει στην αιτούσα να προβεί σε έκτρωση για θεραπευτικούς λόγους, αν και ικανοποιούσε τις προϋποθέσεις που θέτει ο νόμος, απέτυχε να διασφαλίσει το δικαίωμά της για σεβασμό της ιδιωτικής ζωής της και υπήρξε καταστρατήγηση του άρθρου 8 της ΕΣΔΑ.
- ΕυρΔΔΑ, Evans κατά Ηνωμένου Βασιλείου (10/4/2007)*: Η αιτούσα υποστήριζε ότι με βάση διάταξη του οικογενειακού δικαίου, ο πρώην σύντροφός της απέσυρε τη συγκατάθεσή του για τη φύλαξη και χρήση εκ μέρους της γονιμοποιημένων ωαρίων, στερώντας της έτσι το δικαίωμα να γίνει μητέρα. Το δικαστήριο έκρινε ότι δεν υπήρχε στην προκειμένη περίπτωση παραβίαση του άρθρου 8 της ΕΣΔΑ, του δικαιώματος δηλαδή σεβασμού της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής, γιατί καμιά διάταξη του οικογενειακού δικαίου δεν την εμπόδιζε να υιοθετήσει παιδί ή να γεννήσει παιδί με τεχνητή γονιμοποίηση.

*Οι αποφάσεις είναι δημοσιευμένες στο www.mfhr.gr

**Η απόφαση είναι δημοσιευμένη στο www.curia.europa.eu

❖ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ

- ΑΠ 60/1979, (NoB 1979, σελ. 843 επ.): Επιστολές με τις οποίες κατηγορείται ιερομόναχος για ανήθικες προτάσεις σε νέους.
- ΕφΑθηνών 9975/1986 (ΕλλΔνη 28/1987, σελ. 299 επ.): Υπόθεση Γενικού Γραμματέα Υπουργείου.

- ΕφΑθηνών 8908/1988, (NoB 1988, σελ. 1664 επ.): Υπόθεση δημοσίευσης φωτογραφίας εύσωμης λουομένης.
- ΕφΑθηνών 4054/1992 (NoB 40 σελ. 923): Σύγκρουση του δικαιώματος του κοινού για πληροφόρηση με το δικαίωμα του κατηγορουμένου να προστατεύσει την προσωπικότητά του. Τα κριτήρια προσδιορισμού των θεμιτών αναγκών του κοινού για πληροφόρηση είναι διαφορετικά όταν πρόκειται για «πρόσωπα της επικαιρότητας», που διαδραματίζουν έναν ενδιαφέροντα ρόλο στην κοινωνική ζωή και γενικά συμμετέχουν στον δημόσιο βίο. Στο στάδιο της προδικασίας, που πρέπει να διέπεται από το τεκμήριο αθωότητας του κατηγορουμένου, θα βαρύνει η προστασία της προσωπικότητάς του και συνακόλουθα η προστασία της ιδιωτικής ζωής με την διατήρηση της ανωνυμίας του.
- ΟΛΑΠ 1/2001 (NoB 2001, σελ. 1803): Η εν αγνοία και χωρίς τη συναίνεση του ενός των συνομιλητών μαγνητοφώνηση ιδιωτικής συνομιλίας ενέχει παγίδευσή του και συνεπώς αποτελεί δέσμευση και περιορισμό στην ελεύθερη άσκηση της επικοινωνίας. Γι' αυτό, ασχέτως του χώρου όπου έγινε η συνομιλία, η μαγνητοταινία στην οποία, χωρίς τη συναίνεση του ετέρου των συνομιλητών, αποτυπώθηκε η συνομιλία, είναι συνταγματικά απαγορευμένο αποδεικτικό μέσο και δεν επιτρέπεται να χρησιμοποιηθεί εναντίον σε πολιτική δίκη, ανεξαρτήτως του προσώπου που επιχείρησε τη μαγνητοφώνηση, έστω δηλαδή και αν το πρόσωπο αυτό συμμετείχε στη συνομιλία. Εξαιρέση από τον ανωτέρω συνταγματικής ισχύος κανόνα ισχύει μόνο χάριν της προστασίας συνταγματικά υπέρτερων έννομων αγαθών, όπως είναι λ.χ. η ανθρώπινη ζωή.
- ΣτΕ 3545/2002 (NoB 2003, σελ. 348): Η ελευθερία της έκφρασης και οι ελευθερίες του πληροφορείν και του πληροφορείσθαι δεν περιλαμβάνουν της ελευθερία της διαδόσεως πληροφοριών αναγόμενων στον ιδιωτικό βίο των ατόμων.
- ΜικτΟρκΕφΑθηνών 213/2003 (Αρμ 2003, σελ. 1008): Το απόρρητο της ελευθερίας της επικοινωνίας κάμπτεται όταν επιτρέπεται η χρήση στο δικαστήριο του προϊόντος της αθέμιτης μαγνητοφώνησης ιδιωτικής συνομιλίας, δηλαδή της μαγνητοταινίας, προκειμένου να αθωωθεί ο κατηγορούμενος ή να αποφευχθεί μια αδίκως βαρύτερη κατηγορία του.
- Απόφαση 26/2004 Αρχής Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων*: Όροι για την νόμιμη επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα

για τους σκοπούς της άμεσης εμπορίας ή διαφήμισης και της διαπίστωσης της πιστιληπτικής ικανότητας.

- Απόφαση 37/2004 Αρχής Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων*: Χορήγηση στοιχείων συνδρομητή – δράστη κακόβουλων κλήσεων από εταιρείες παροχής τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών.
- Απόφαση 51/2005 Αρχής Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων*: Παράνομη χορήγηση σε τρίτο πιστοποιητικού οικογενειακής κατάστασης άλλου προσώπου.
- Απόφαση 15/2006 Αρχής Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων*: Παραβίαση άρθρ. 10 του Ν. 2472/1997 από διαγνωστικό κέντρο κατά την καταστροφή προσωπικών δεδομένων μετά το πέρας της περιόδου επεξεργασίας.
- Απόφαση 33/2007 Αρχής Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων*: Παραβίαση άρθρ. 10 του Ν. 2472/1997 από το Υπουργείο Δικαιοσύνης όσον αφορά το απόρρητο και την ασφάλεια της επεξεργασίας αρχείου με προσωπικά δεδομένα στο πρώην Ίδρυμα Αγωγής Ανήλικων Θηλέων.

**Οι αποφάσεις είναι δημοσιευμένες στο www.dpa.gr*

VIII. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

❖ **ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ:**

- ΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ Χ., Νέες διαστάσεις των θεμελιωδών δικαιωμάτων, Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, 2001
- ΑΡΑΒΑΝΤΙΝΟΣ Β., Η προστασία των στοιχείων προσωπικού χαρακτήρα από την αθέμιτη επεξεργασία τους με ηλεκτρονικό υπολογιστή, Εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή, 1997
- ΓΕΡΟΝΤΑΣ Απ., Η προστασία του πολίτη από την ηλεκτρονική επεξεργασία προσωπικών δεδομένων, Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή, 2002
- ΓΕΩΡΓΟΠΟΥΛΟΣ Κ., Επίτομο Συνταγματικό Δίκαιο, 12^η έκδοση, Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, 2001

- ΔΑΓΤΟΓΛΟΥ Π., Συνταγματικό Δίκαιο, Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα, Τόμοι Α΄ & Β΄, β΄ αναθεωρημένη έκδοση, Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή, 2005
- ΔΗΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ Α., Η συνταγματική προστασία του ανθρώπου από την ιδιωτική εξουσία – Συμβολή στο πρόβλημα της τριτενέργειας, Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή, 1981-2
- ΔΗΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ Α., Το Σύνταγμα ως βάση της έννομης τάξης, Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή, 2002
- ΔΗΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ Α., Γενική Συνταγματική Θεωρία, Τόμος Α΄, Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή, 2004
- ΔΗΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ Α., Συνταγματικά δικαιώματα, Γενικό Μέρος, Σύστημα Συνταγματικού Δικαίου, Τόμος Γ΄- Ημίτομος Ι , Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη, 2005
- ΔΗΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ Α., Συνταγματικά δικαιώματα, Ειδικό Μέρος, Παραδόσεις Συνταγματικού Δικαίου, Τόμος Γ΄- Τεύχος ΙΙ, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη, 2007
- ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ-ΣΤΡΑΓΓΑ Τζ., Χρήση παρανόμως κτηθέντων αποδεικτικών μέσων και δικαίωμα υπεράσπισης του κατηγορουμένου, Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή, 2003
- ΙΓΓΛΕΖΑΚΗΣ Ι., Ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα, Εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη, 2003
- ΚΑΡΑΚΩΣΤΑΣ Ι., Προσωπικότητα και Τύπος, Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή, 2000
- ΚΡΙΑΡΗ – ΚΑΤΡΑΝΗ Ισμ., Βιοϊατρικές εξελίξεις και Συνταγματικά Δικαιώματα- Συνταγματικά Δικαιώματα σχετικά με τις μεθόδους υποβοηθούμενης αναπαραγωγής και τις εφαρμογές της Γενετικής, Εκδ. Σάκκουλα, Θεσσαλονίκη, 1994

- ΚΡΙΑΡΗ – ΚΑΤΡΑΝΗ Ισμ., Γενετική τεχνολογία και θεμελιώδη δικαιώματα- Η συνταγματική προστασία των γενετικών δεδομένων, Εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη, 1999
- ΜΑΥΡΙΑΣ Κ., Το συνταγματικό δικαίωμα του ιδιωτικού βίου, Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή, 1982
- ΜΑΥΡΙΑΣ Κ., Συνταγματικό Δίκαιο, γ' έκδοση κατά το αναθεωρημένο Σύνταγμα και τους εκτελεστικούς νόμους, Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή, 2005
- ΠΑΡΑΡΑΣ Π., Σύνταγμα και Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή, 2001
- ΡΟΥΚΟΥΝΑΣ Ε., Διεθνής Προστασία των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, Βιβλιοπωλείο της Εστίας, Αθήνα, 1995
- ΣΑΤΛΑΝΗΣ Χρ., Εισαγωγή στο δίκαιο της διεθνούς προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή, 2003
- ΧΡΥΣΟΓΟΝΟΣ Κ., Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα, β' αναθεωρημένη έκδοση, Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα - Κομοτηνή, 2002
- HARRIS D., GOMIEN D., ZWACK L., Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και ο Ευρωπαϊκός Κοινωνικός Χάρτης: Δίκαιο και Πρακτική {Επιμέλεια-Μετάφραση: Τσατσαρέλη Έ.}, Εκδ. Παπαζήση, Αθήνα, 2001

❖ ΜΟΝΟΓΡΑΦΙΕΣ & ΑΡΘΡΑ:

- ΓΕΡΟΝΤΑΣ Α., Η ηλεκτρονική επεξεργασία των πληροφοριών και η προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων σύμφωνα με τη νομολογία του Ομοσπονδιακού Δικαστηρίου της Δυτ. Γερμανίας, ΕλλΔνη 1989, σελ. 508 επ.

- ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ Γ., Ο νόμος 3471/2006 για την προστασία της ιδιωτικής ζωής στις ηλεκτρονικές επικοινωνίες, ΧρΙΔΔ 1/2007, τ. 2, σελ. 17-26
- ΔΗΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ Α., Κοινωνικός ανθρωπισμός και ανθρώπινα δικαιώματα, ΝοΒ 1980, τεύχος 8-9, σελ. 1655 επ. και τεύχος 10, σελ. 1834 επ.
- ΚΑΜΙΝΗΣ Γ., Το απόρρητο της τηλεφωνικής επικοινωνίας. Η συνταγματική προστασία και η εφαρμογή της από τον ποινικό νομοθέτη και τα δικαστήρια, ΝοΒ 1995, σελ. 505
- ΚΑΡΑΚΩΣΤΑΣ Ι., Η προστασία του ιδιωτικού βίου των προσώπων της επικαιρότητας από τη σκοπιά του συγκριτικού δικαίου, ΔΕΕ 12/1999, τ. 5 σελ. 1222
- ΚΡΙΠΠΑΣ Γ., Γνωμοδότηση επί της νομιμότητας της αποφάσεως της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, ΤοΣ, 2000, σελ. 896 επ.
- ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ – ΝΟΥΑΡΟΣ Γ., Το απαραβίαστο του ιδιωτικού βίου και η ελευθερία του τύπου, ΤοΣ 1983, σελ. 369-391
- ΝΟΥΣΚΑΛΗΣ Γ., Ορισμένες σκέψεις σχετικά με την έκταση προστασίας του απορρήτου των επικοινωνιών και του ιδιωτικού βίου, μετά την τροποποίηση των άρθρων 370 Α ΠΚ ΚΑΙ 7Α Ν. 2472/1997 με το Ν. 3090/2002, ΠοινΔικ 1/2003, τ. 6, σελ. 8-9
- ΣΤΑΘΟΠΟΥΛΟΣ Μ., Η χρήση προσωπικών δεδομένων και η διαπάλη μεταξύ των ελευθεριών των κατόχων τους και ελευθεριών των υποκειμένων τους, ΝοΒ, τόμος 48, Αθήνα 2000, σελ. 1-6, 18-19
- ΤΣΕΒΑΣ Αθ., Η εφαρμογή του νόμου για την προστασία του ατόμου από την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στον τύπο και στην ραδιοτηλεόραση, ΚριτΕπιθ 1998, σελ. 181 επ.
- ΧΑΡΑΛΑΜΠΑΚΗΣ Α., Το αξιόποινο των υποκλοπών και η δικονομική μεταχείριση του προϊόντος τους, ΝοΒ 2002, σελ. 1061
- ΧΕΜΠΕΡΛΕ Π. (ΗΑΕΒΕΡΛΕ Ρ.), Έννοια και περιεχόμενο της ανθρώπινης αξιοπρέπειας κατά το Γερμανικό και το Ελληνικό

Σύνταγμα, {Μετάφραση Δημητρόπουλος Α. – Παπαϊωάννου Ζ.},
ΤοΣ 1982, σελ. 201-232

❖ ΠΗΓΕΣ ΑΠΟ ΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ:

- www.curia.europa.eu
- www.dpa.gr
- www.dsanet.gr
- www.europa.eu.int./glossary
- www.intrasoft.gr/nomos
- www.mfhr.gr

ΙΧ. ΛΗΜΜΑΤΑ

<ul style="list-style-type: none">▪ Άμεση δημοσιότητα▪ Αρχή δημοσιότητας▪ Δικαιώματα▪ Δικαίωμα πληροφόρησης▪ Έμμεση δημοσιότητα▪ Ιδιωτική ζωή▪ Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης▪ Νομολογία▪ Οικογενειακή ζωή▪ Σύνταγμα▪ Τύπος	<ul style="list-style-type: none">▪ Direct publicity▪ Principal of publicity▪ Rights▪ Right of information▪ Indirect publicity▪ Private life▪ Mass media▪ Jurisprudence▪ Family life▪ Constitution▪ Press
--	---

